

ET MØNTFUND PÅ TÅRNLOFTET I UNDLØSE KIRKE

Af O. BRUUN JØRGENSEN

I 1956 og 1957 gennemgik Undløse kirke en gennemgribende restaurering i sit indre ¹. I forbindelse hermed lod jeg foretage en tømning af alle kirkens hvælvingslommer. Ca. 30 tons blev fjernet for at få lettet trykket på hvælvingskonstruktionen, som var svækket adskillige steder på grund af mørtelforvitring. I tårnets tre lommer (den fjerde giver plads for trappen udefra til tårnets første stokværk) fandtes op mod en halv snes tons støv. I modsætning hertil var fyldet i kirkeskibets lommer afald fra understrygning, altså kalk og tagstensstumper, som ikke fristede til nærmere undersøgelse. Kun én ting holdt vi øje med her: mulige rester af fortidens murerværktøj, som er sjældent at finde. Desværre så vi intet af det.

Men i tårnets hvælvingslommer var fyldet tykke støvlag, der havde dannet sig under det første stokværks trægulv. Dette støv blev gennemharpet med et 1 cm-sold før bortkørselen. Alt, hvad der ikke var af tegl og kalk, blev taget fra. Det var en broget blanding af sølvknapper, kridtpibestumper, potteskår, søm, træstumper med rester af udskæringer, der desværre ikke mere kunne identificeres, avisstumper og ståltråd fra ølflaskepropning, glas- og flaskeskår og resterne af en si, der fortalte om den daglige færdsel på kirkeloftet igennem mange, mange år ². Langvarige ophold i tårnet var karakteriseret ved fund af flaskebunde, stum-

per af snapseglass og stjertpotter. Formodentlig var det mindelser om de hjertestyrkninger, der nok kunne behøves under de ofte langvarige klokkingninger fra landets kirker i tiden mellem kongernes død og begravelse.

Det mest spændende var, at der i soldet på hver af dagene den 4. og 6. oktober 1956 lå en mecklenburgsk hulpenning fra ca. 1400³. De var begge beskadigede. Men de to mønters betydning var stor. Det var første gang, man kunne hente dateringsmuligheder fra et møntfund på et kirkeloft. Olaf Olsen skriver om fundet⁴: »Mange fejkilder, som begrænser de jordfundne mønters dateringskraft, har ingen gyldighed for fund på et kirkeloft. Disse to mønter kan kun være tabt efter tårnets opførelse og leverer derfor et stærkt indicium for, at Undløse kirkes tårn ikke er yngre end 1400-tallet«.

Mønterne blev fundet i hver sin hvælvingslomme. Ingen kan sige, om de er blevet tabt eller lagt der med vilje som bygningsoffer, men de lå der. Desværre foretog jeg ikke en arkæologisk udgravning af lommerne. De blev tømt med skovl. Det havde været spændende, om man kunne have fastslået præcist, hvor i lommerne de havde ligget, om de havde ligget på bunden eller højere oppe i støvlaget. Det må håbes, at man ved senere undersøgelser af hvælvingslommer i kirketårne går lidt mere systematisk tilværks, og måske derved kan give nye møntfund på disse usædvanlige steder større »dateringskraft«.

Et ved vi dog nu om Undløse kirkes tårn, at det ikke er yngre end 1400-tallet.

Allerede 1367 modtager Undløse kirke det første af 10 afladsbreve⁵. Det var fra biskopper forsamlede til danehof i Kalundborg. Her loves aflad for besøg i kirken ved messer, til processioner, aflad for den, der støtter kirken med gaver til bygningen, lys, hellige kar, og hvad ellers kirken behøver. Kan det tænkes, at kirken har søgt støtte til den ombygning og forlængelse, som omdannede det romanske kirkehus til en gotisk præget bygning med tårn og hvælvinger? Og at byggeriet har taget sin begyndelse omkring ansøgningen om dette første afladsbrev? I 1421 indvier Jacob, biskop af Garde, tre altre i kirken: for Den hellige Jomfru, for Sct. Laurentius (kirkens skytshelgen) og for Sct. Cathrina⁶. Da Undløse kirke også i alle de tidligere afladsbreve hedder Sct. Laurentius, må indvielsen af hans alter i 1421 betyde, at det er det nye alter

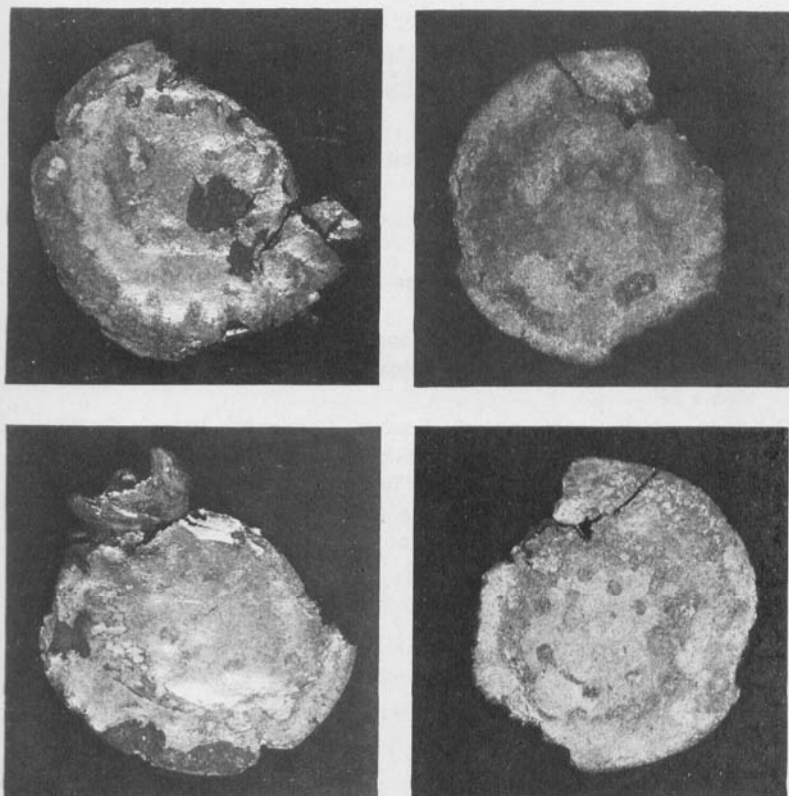

Fig. 1: De to meckelburgske hulpeninge fra ca. 1400 fra Undløse kirketårns hvælvingslommer. (Keld Foto, Holstebro.)

i korforlængelsen, der er tale om, opført i stedet for det første, som stod i det nu nedrevne romanske kor, hvoraf syldstene er tilbage i gulvet et par meter foran det nuværende alters skranke.

Mon det er forkert at skønne, at denne alterindvielse betegner slutstenen på den gotiske ombygning af kirken? Hvælvingerne i korforlængelsen og i tårnet er konstrueret på samme måde og i forbandt med murværket. I forlængelse af dette skøn og med støtte i møntfundene i

tårnets hvælvingslommer kan vi med ret stor sikkerhed sige, at tårnet i hvert fald har stået på sin plads i 1421, ja måske flere år før.

Når vi skal forny de to tårnlofters trækonstruktion, vil måske en årringkronologisk undersøgelse af de gamle egetræsbjælker komme spørgsmålet om tårnets alder endnu nærmere, end dette usædvanlige fund har gjort det.

Noter og litteraturhenvisninger:

- ¹ Fra Holbæk Amt 1958, forf.: **Undløse kirke og dens Restaurering** s. 25–49.
- ² Ovenfor cit. s. 46 f.
- ³ Mønt- og medaillesamlingens fundprotokol nr. 2471, møntnr. 48 og 49.
- ⁴ **Olaf Olsen: Kirkegulvet som arbejdsmark**, National Museets arbejdsmark 1958 s. 26.
- ⁵ Utrykt, ældste kendte afskrift: **Frederik Carstensen Dreyer: Ondløsæ polyxestos**, 1664, Det kgl. Bibliotek: Gl. kgl. samling 2346,4^o, delvist oversat og behandlet i **H. F. J. Estrup: Tygestrup, som det var, og som det er**. København 1838, s. 72. Gengivet s. 154 ff.
- ⁶ Afladsbrev nr. 5, se Estrup ovenfor cit. s. 161.